

BİR ADA ARIYORUM

Haldun Taner Güldestesi

Demet Taner Bursa'da doğdu. İlköğrenimimi orada, orta ve lise öğrenimimi İstanbul'da tamamladı. İstanbul Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nden mezun oldu. Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Sinema-Televizyon Bölümü'nde yüksek lisans ve sanatta yeterlilik (doktora) yaptı. Galatasaray Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde Tiyatro Tarihi dersleri verdi.

Haldun Taner'in yapıtlarının yayımlanmasında, yazar hakkındaki etkinliklerde ve başka bütün çalışmalarda katkılarını sürdürmektedir. Haldun Taner biyografisi "*Canlar Ölesi Değil*" ve (Selçuk Erez'le birlikte) *Haldun Taner'in Timsahı* adlı kitapları vardır.

Halil Tekiner Eczacılık mesleğiyle uğraşan bir ailenin çocuğu olarak 1983 yılında Kayseri'de dünyaya geldi. TED Kayseri Koleji, N. M. Baldöktü Anadolu Lisesi ve Kayseri Fen Lisesi'nde aldığı eğitimin ardından Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nden mezun oldu. Aynı üniversitede Eczacılık İşletmeciliği ve Tarihi Anabilim Dalı'nda yüksek lisansını ve doktorasını tamamladı. Harvard (ABD), Marburg-Philipps (Almanya), Helsinki (Finlandiya) ve Wisconsin-Madison (ABD) üniversitelerinde misafir öğretim üyesi olarak görev yaptı. Tıp, eczacılık, müzik, edebiyat ve kültür tarihi alanlarında 14 kitap yazdı ve 200'den fazla makale yayımladı. Ayrıca, piyano için bestelediği eserlerden oluşan dört albüm çıkardı. Bilim ve sanat alanlarındaki çalışmalarıyla Türkiye Bilimler Akademisi Üstün Başarılı Genç Bilim İnsanı Ödülü, Uluslararası Eczacılık Tarihi Akademisi Madalyası, Dünya Eczacılık Federasyonu Yılın Muhabiri Ödülü, Altın Havan Eczacılık Tarihi Ödülü ve Türk Eczacıları Birliği Eczacılık Akademisi Jüri Özel Ödülü gibi birçok prestijli ödüle layık görüldü. Türk, Alman, Amerikan ve Fransız Tıp ve Eczacılık Tarihi Birlikleri ile Uluslararası Eczacılık Tarihi Akademisi'nin üyesi olan Prof. Dr. Halil Tekiner, Erciyes Üniversitesi Eczacılık Fakültesi'nde Eczacılık Tarihi ve Etik Anabilim Dalı Başkanı olarak görevini sürdürmektedir. İlgili alanı olan Tıpta İnsan Bilimleri (Medical Humanities) kapsamında Erciyes Üniversitesi Tıp Fakültesi'nde Tıp ve Edebiyat, Eczacılık Fakültesi'nde ise Edebiyatta Eczacılık ve Eczacılıkta Sanat derslerini vermektedir.

HALİL TEKİNER - DEMET TANER

Bir Ada Arıyorum

Haldun Taner Güldestesi

Seçki

YAPI KREDİ YAYINLARI

İçindekiler

Önsöz • 7

Düzyazılardan Alıntılar • 9

Öykülerden Alıntılar • 71

Tiyatro Eserlerinden Alıntılar • 79

Alıntı Yapılan Kaynaklar • 91

Önsöz

Haldun Taner üzerine bugüne kadar edebiyat ve kültür çevreleri ile akademik alanda birçok değerli çalışma yapıldı. Bu çalışmalardan bir kısmı kitap olarak yayımlandı; bazıları ise Amerika ve Fransa gibi ülkelerdeki üniversitelerde yabancı araştırmacılar tarafından tez olarak hazırlandı. Ayrıca, Taner'in dergi ve gazetelerde yer almış ancak hayatta iken kitaplarına eklenmemiş yazılarının bir kısmı da toplanarak kitap haline getirildi.

Bir süre önce, değerli meslektaşım, akademisyen Halil Tekiner, Haldun Taner'e olan ilgisiyle bana bir öneride bulundu. Taner'in eserlerinden seçilmiş etkileyici cümleleri bir araya getiren bir kitabın, okurlar tarafından ilgiyle karşılanabileceğini belirtti. Beni heyecanlandıran bu öneriyi hemen kabul ettim ve Halil Tekiner'den bu projeye ilişkin hazırlıkları yapmasını rica ettim. Gönderdiği dosyayı inceledikten sonra, Taner'in "deneme" tadındaki düz yazılarını içeren kitaplarını dikkatle gözden geçirdim. Oradan aldığım cümlelerle Tekiner'in seçtiklerini birleştirerek bir kitap dosyası oluşturdum. Ayrı şehirlerde olmamıza rağmen, internet ve telefon aracılığıyla sürekli bilgi alışverişinde bulunduk. Halil Tekiner, çalışmalarımızı ilerletmek için birçok kez İstanbul'a geldi ve birlikte çalıştık. Bu süreçte, karşılıklı olarak eklemeler ve çıkarmalar yaptık.

Kitabı hazırlarken üzerinde titizlikle durduğum nokta, seçilen cümlelerin Haldun Taner gibi çok yönlü birikime sahip bir yazarın kişiliğini, yaşam görüşünü, entelektüel derinliğini, insanlara, topluma ve doğaya olan yaklaşımını, insan haklarına duyduğu saygıyı, demokrasiye olan inancını, yazarlık ahlakına verdiği önemi ve her türlü sansür ile ayrımcılığa karşı tutumunu doğru yansıtabilmesini sağlamaktı. Ayrıca, seçilen cümlelerin yazarın ele aldığı konuların bağlamından kopmamasına dikkat ettim. Son olarak, özellikle oyunlarındaki diyalogları dikkate alarak, kavram karışıklığına meydan vermemek için eserleri düz yazılar, öyküler ve oyunlar olmak üzere üç ana başlık altında düzenledik.

Bu kitabın ortaya çıkmasındaki öngörüsü ve değerli katkıları için geç dostum Halil Tekiner'e teŐekkür ederim.

Dileęim, bu kitabın Haldun Taner'i henüz tanımayan veya az tanıyan okurlarda onunla ilgili bir merak uyandırması ve onları Taner'in eserlerini okumaya, oyunlarını izlemeye zendirmesidir. Haldun Taner'i iyi tanıyanlar için ise bu kitabın dl, onların da beğenilerini kazanabilmek olacaktır.

Demet Taner

Düzyazılardan Alıntılar

1

Âdet olmuş, insanlar minnet borçlu oldukları bazı ölülerinin adlarını unutulmasın, sık sık hatırlansın diye oğullarına, torunlarına verirler. Yurda, topluma hizmeti geçenlerin adları ise aynı maksatla alanlara, sokaklara, statlara, tesislere verilir. Ama bunlar bir daha geri alınmaz. Her iktidarın meşrebine göre değiştirilmez. Milletin yerleşmiş saygı ve minnet duygusu, küçük siyasi hesaplar peşindeki bir belediye meclisinin şıpnışı [özensiz] kararı ile alabora edilemez.

Koyma Akıl, Oyma Akıl (Su Yüzüne Çıkan Alerjiler)

2

Ağaç sevenden kolay kolay kötü insan çıkmaz. Gaddar insan çıkmaz. Ormanı baltalayan, fidanları kurutan, ağaç devirip apartmanlar dikenler sade bindikleri dalı kesme çelişkisi içinde değıldirler. Kenti, çevreyi ciğerlerinden yoksun bırakmak isteyen tehlikeli toplum ve yarın katilleridir. Önlenmeleri gerekir.

Çok Güzelsin Gitme Dur (Bindiğı Dalı Kesmek)

3

Ahlak dersi ne kadar önemli ise, zihin ahlakı olan matematik ondan da önemlidir. Gelecek kuşakları bugünkülerin sorumsuz dağınlığından, çelişkilerinden, demagojisinden, kendilerine ve topluma karşı saygısızlığından ancak böyle bir disiplin kurtarabilir.

Çok Güzelsin Gitme Dur (En Büyük Eksişimiz)

4

Ahlak her şeyi çözümlemez malum. Ama bu denli ahıksızlık ve umursamazlık bizi ancak daha beter günlere götürür. Götürmekte de.

Çok Güzelsin Gitme Dur (Kirli Yerler Daha Kolay Pisletilir)

5

Alçakgönüllülük kolay iş değıldir. Bence bilgeliğe yakın bir erdemdir. Başarı doygunluğuna varan insanın çevresindekilere bu mutluluğunu yaymak, bu mutluluğunu çevresi ile paylaşmak istemesi, onu çevresindekilerden ayıran üstünlükleri unutup – unutturma

çabası da sayılır bir bakıma – her hali ile insancıl, sevecen, efendice bir tavidir. Bunun tam tersi olan “kendini beğenmişlik”, “dediğim dedikçilik”, yenilgilerle, başarısızlıklarla oranlı olarak daha da bü-yüyen bir kusurdur. Bir onur yenilgisinin öfkesini bizden çıkarmak gibi bir şeydir.

Çok Güzelsin Gitme Dur (Ruh Doktorlarının Önerisi)

6

Aldık elimize kalemi yazdık durduk, yaz kış demedik, gece gündüz demedik, gözlemedik yazdık. Sevdik yazdık, kızdık yazdık, umutlandık yazdık, umutsuzlaştık yazdık, sevindik yazdık, üzül-dük yazdık. Yazarlığın insanı tüm varlığı, tüm zamanı, tüm bilinci, tüm bilinçaltısı ile, gecesi gündüzü, gerçeği ve düşü ile emen ne doymak bilmez, ne kaprisli, kendinden başka sevgili çekemez, ne kıskanç bir meslek olduğunu bile yazdık. Ama yine aynı yazarlığın, dağınık düşünceleri kâğıda dökerken bizi nasıl birden arılığa, yalınlığa, bir kelime ile düşünceye egemen olmaya götüren bilge bir dost olduğunu da görüp sevinip yazdık. Yalnızlığımızda, umutsuzluğumuzda bizi yok olmaktan kurtaran bir can simidi gibi ona sarılıp yazdık. Uyurken uyanıp yazdık, hasta ve ateşli iken başımızda buz kesesi yazdık, kâğıt bulamadık bazen kâğıt peçeteye yazdık, gömlek manşetine yazdık, yatak çarşafına yazdık. Dünyada neler yitirme, en yakınlarımızı kırıp geçirme, ne nimetleri kaçırma pahasına yazdık. (...) Uyarmak için yazdık, öğretmek için yazdık, anlatmak için yazdık, güldürmek için yazdık, yüreklendirmek için yazdık. Bir gediği doldurduğumuz kuruntusu ile, bizden önce söylenmeyi yakalamak hevesiyle yazdık. İnsan gerçeğini yakaladığımız bir yanı ile, Türkiye gerçeğini ayrı bir açıdan verdiğimiz umuduyla yazdık. Yararlı olmak duygusuyla yazdık. Yazıyoruz da. Yazacağız da. Ölüm bir gün elimizi tutuncaya kadar.

Ölürse Ten Ölür, Canlar Ölesi Değil (Yazar mısın Durma Yaz)

7

Ama asıl dostumuz, sır yoldaşımız, arkadaşımız anamızdır. Tek sığınağımız, son umudumuz odur. Dara gelince “Anneciğim” de-yişimiz büyük yaşımıza dek sürer gider.

Çok Güzelsin Gitme Dur (Analara Övgü)

8

Anı yazmak bence yaşamı ciddiye almak. Anı yazmanın tersi nedir diye sorsalar bana, intihar etmektir derdim. Anı yazan yaşamı önemser, canına kıyan hiçimser.

Tek İnsanın Değeri (İntihar Çeşitleri Üzerine)

9

Anılara dalıp duygulanmak için anıları olmak gerek. Çoğunun bu karmaşa içinde anısı bile yok.

Ölürse Ten Ölür, Canlar Ölesi Değil (Çiçek Pasajı)

10

Aramızda dürüst insanlar, namuslu vatandaşlar herhalde hayli azalmış olmalı ki, herhangi bir toplumda en olağan bir insanlık, vatandaşlık borcu sayılan şeyleri olağanüstü bir büyüklük ve kahramanlık örneği sayar olmaya başladık.

Önce İnsan (Vatandaşa Sahip Çıkmak)

11

Artık görünmekten çok, olduklarına bel bağlıyor Avrupalı insanlar. Kafalarına, bilgilerine, toplumdaki işlevlerine, kültürlerine... Dış görünüşün aldatici maskesini çıkarıp atmışlar. Oldukları gibi görünmeyi yeğliyorlar. Kendilerine güvendiklerinden.

Berlin Mektupları (Kılık Kıyafet Üzerine)

12

“Aşk olmayınca meşk olmaz” misali, iş heyecanı, işin gerektirdiği coşku olmadan çalışılamayacağını düşündüğümüzden işimize sevgimizi hep tavında tutmaya özen gösterdik. Her sabah masamıza yeni bir şehvetle geçtik. Ne yapabildikse bu coşku ile yaptık.

Çok Güzelsin Gitme Dur (İşini Seven Kaldı mı?)

13

Atalarımızın çok güzel bir sözü vardır. Akıl ikiye ayırırlar: Koyma akıl, oyma akıl. “Koyma akıl ancak kapıya kadar sürer. Oyma akıl ise bütün hayata siner” derler. Koyma akıl bizim eski okulların ma-

rifet sandığı hazır bilgi istifçiliğini ve ezberciliği; oyma akıl ise, iyi işleyen beyinleri tutarlı ve kıvrak yapan, uyanık tutan matematik disiplini simgeliyor.

Koyma Akıl, Oyma Akıl (Koyma Akıl, Oyma Akıl)

14

Atatürk, bilmek için öğrenmiş olmaya ihtiyacı olmayan dâhiler soyundandı. Bildiğini bilen, bilmediğini de şıp diye sezen bambaşka bir insandı. Milletinin bunca talihsizlikleri içindeki tek büyük talihi de işte yüzyılda bir yetişen böyle bir dâhinin nasılsa aramızdan çıkiverişi ve bizi hep bilime, hep gerçeğe, hep uygarlığa yönelik bir pusulayla bataktan kurtarması, sonra da ayak uydurmakta güçlük çektiğimiz bir devrimler serisi ile birdenbire “muasır [çağdaş] medeniyet”in yakınına getirir gibi olması idi. O çapta dâhilerin nesli tüm dünyada artık tükendi. Bizi bundan sonra mucizeler değil, sağduyu ve sağlam bilgi kurtarır. Sağduyunun, uzmanlığın, bilimin, uygarlık ve çağdaşlık verilerinin yararlarına kulaklarımızı açalım.

Çok Güzelsin Gitme Dur (Devlet ve Kültür)

15

Aya, uzaya bile yol açtık, köprü kurduk da aramızda içten, sıcak, insanca bir diyalog kuramaz olduk.

Hak Dostum Diye Başlayalım Söze (Köprümüz)

16

Aydını bol, yabancı dil bileni, dünyada olup biteni izleyeni bol ülkelerde, yurt sorunlarına ışık tutan, politik yanlışları uyarıcı, çeşitli güçler vardır: Basın, yazarlar, aydınlar.

Hak Dostum Diye Başlayalım Söze (Bir Seminer Bir Forum)

17

Başımıza ne gelmişse, odamızdan dışarı çıkmamaktan gelmiştir.

Düşsem Yollara Yollara (Yolculuğun Erdemleri)

18

Batıda sanatçıya gösterilen saygının, bizde sanatçıya gösterilen kuşkunun ve kompleksin kökenlerinde başka başka şeyler yatar. Batı devletleri sevsin sevmesin, beğensin beğenmesin, tutsun tutmasın, yazarı, sanatçıyı fikir özgürlüğünün, demokrasinin yüksek düzeyde bir simgesi olarak kabul etmek zorundadır. Yazar bu güvence ile vakur ve saygınlığının bilincindedir. Siyasi kollamalar, ne şiş yansın ne kebabçı taktiklerle kendini frenlemek, fincancı katırlarını ürkütmemek gibi ödüncü yollara tenezzül etmez. Türk yazarının boynunu ise her zaman kıldan ince olmuştur.

Berlin Mektupları (Onlar ve Biz)

19

Batılı yazar bir piyesinin ya da romanının hakkı ile yıllarca yaşayabilir. Çünkü tirajı büyük olabilir. Türk yazarı ağzıyla kuş tutsa yoksul kalır. Geçimini hocalık, gazetecilik, memurluk ya da başka bir yan meslektan kazanmak zorunluğunda içinde stokunu dört beş alana dağıtır durur.

Berlin Mektupları (Onlar ve Biz)

20

Batıya açılan pencereden bakmak şu demek: Her söyleneni kabul etmemek. Bir *doute philosophique* [Kartezyen/felsefi şüphe] ile, işkille işin kökünü araştırmak. Kül yutmamak. Dogmatizme, buyrukçuluğa, bu budurculuğa karşı mizahla, mantıkla karşı koymak. Radikal düşünmek. Dedüksiyon [tümdengelimi] yapmak. Descartes'tan öğrendiğimiz düşünce metotlarıyla her şeye şüpheyile yaklaşmak.

Canlar Ölesi Değil

21

Ben başkasını tanımadan kendimizi, yabancı ülkeleri tanımadan yurdumuzun özelliklerini iyi tanıyamayacağımıza inanıyorum.

Düşsem Yollara Yollara (Dört Duvar Arasında Birkaç Yıl)

22

Ben, gerçek ve olgun bir kişiliği olan bir insanın, sadece yazısında değil, yaşamında da bir üslubu olması gereğine inananlardanım.

Ölürse Ten Ölür, Canlar Ölesi Değil (Bir Sextet)

23

Ben gülmeyen insandan korkarım.

Vatan Kurtaran Şaban (H. Taner ile yapılan röportajdan)

24

Ben kişide somut gözlemlerle güçlenmiş bilgi ve tecrübenin yanında hatta önünde, kişinin, kendine saygısına, çevresine, sevgisine, kişiliğinde tutarlı oluşuna, fikir namusuna, karşı yürekliliğine ve direnç gücüne ve bütün bunları da, her günkü yaşamında, davranışında, eyleminde eritip belgelemesine, birinci derecede önem veriyorum. Bu yoksa ağzıyla kuş tutsa nafiye.

Hak Dostum Diye Başlayalım Söze (Matematiksiz Olmaz)

25

Bence gerçek devlet adamını günlük politikacıdan ayıran en belirgin özellik birinin dürüstlüğüne, seciyeli [karakterli] bir prensip adamı oluşuna karşılık; berikinin kaypaklığı, oynaklığı, istikrar-sızlığıdır. Günlük politikacının gözü hep dışarıdadır. Göze girmek, yerinde kalmak, oy avlamak, kendini kurtarmak merakındadır. Gerçek devlet adamının ölçüsü kendi vicdanı ve vatan sevgisidir. Önce bunun gereğini yerine getirir. Alkışı, yuhalanmayı hiç düşünmeden...

Önce İnsan (Bir Tarif)

26

Benim dört çeşit insan karşısında iflahım kesilir [çaresiz kalırım]. Sarhoş bir, deli iki, bunak üç, demagog dört. Karşımdaki, usla ilişkisini kopardı mı apışır kalırım. Ortak bir dil konuşturamazsınız. Bir diyalog kuramazsınız. İkna edemez, bir yerde buluşamaz, hâsılı anlaşamazsınız.

Çok Güzelsin Gitme Dur (En Büyük Eksişimiz)